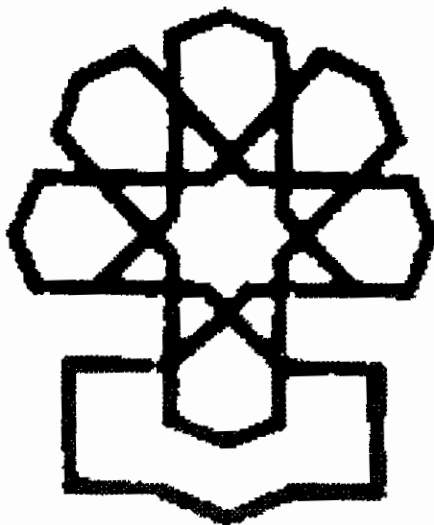

۳
۱۳۸۰
۹۰۲۴

مالیات‌ها در لایحه بودجه ۱۳۸۰

درباره لایحه بودجه ۱۳۸۰ - شماره (۳۴)

مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی
کتابخانه واحد اسناد و اطلاع‌رسانی مجلس
شماره: ۱۳۴۰۱
تاریخ: ۷۹/۱۱/۲۵

کد موضوعی: ۱۶۰

شماره مسلسل: ۵۹۳۲

در مجموع ساختار کلی مالیات‌های لایحه بودجه سال ۱۳۸۰ تفاوتی نسبت به سال‌های قبل نداشته است. به عبارت دیگر هیچ‌گونه شاهدهی از اصلاحات در بخش مالیات‌های لایحه ۱۳۸۰ مشاهده نمی‌شود و همچنان درآمدهای نفت و گاز بخش عمده‌ای از منابع تأمین اعتبارند. مشکلات اساسی در نظام مالیاتی که در گذشته مکرراً مطرح شده‌اند هنوز به جای خود باقی است. یعنی پایه کلی مالیاتی کوچک است، نرخ‌های مالیات برای بسیاری از پایه‌های مالیاتی برخلاف اصول کارایی تصاعدی هستند، فشار مالیاتی در بخش صنایع و تولیدی زیاد است، بسیاری از معافیت‌ها توجیه‌ناپذیراند، سیستم اجرایی مالیات غیرکارآمد و بسیار مبتدی است و مهم‌تر از همه آن‌که دولت منابع دریافتی را با ناکارآمدی هزینه می‌کند و بدین ترتیب افزایش مالیات‌ها توجیه‌ناپذیر می‌نماید.

متأسفانه عدم توجه برنامه سوم به مهم‌ترین ابزار سیاست‌ها و منابع دولت (مالیات‌ها) چگونگی حرکت بودجه را نیز بدون هدف و غیرمتحول نموده است. به علت کوتاهی برنامه سوم در تعیین استراتژی‌ها و راهکارهای مالیاتی انتظار زیادی را نمی‌توان از لایحه بودجه داشت. چون به هر حال لایحه بودجه جایگاه طرح قوانین مالیاتی نیست و در واقع ضرورت دارد که اصلاحات مالیاتی در لایحه یا لوایح جداگانه‌ای ارائه شوند.

خوشبختانه اگر دیروز عده کمی ضرورت اصلاح ساختاری نظام مالیاتی را احساس می‌نمودند، امروز شاید کسی نباشد که این الزام را درک نکرده باشد. ولی درک و احساس این مهم به تنهایی کفایت نمی‌کند، باید اصلاح صورت گیرد و هر دوره زمانی که تأخیر در این امر صورت گیرد هزینه‌ای غیرقابل برگشت خواهد داشت. نکته بسیار مهم در طراحی و اجرای اصلاحات ساختاری در نظام مالیاتی این است که باید به صورت یک مجموعه منسجم و به

هم پیوسته انجام پذیرد، به عبارت دیگر چون مثلاً اجرای بعضی از اصلاحات می تواند منجر به کاهش درآمدهای مالیاتی دولت شود بهتر است که به همراه این گونه تغییرات اصلاحات یا تغییرات دیگری صورت گیرد که از کاهش درآمدهای مالیاتی جلوگیری نماید.

کالبد شکافی مالیات ها در بودجه ۱۳۸۰

چنانچه اشاره شد در مجموع مالیات ها در بودجه سال ۱۳۸۰ ساختاری مشابه سال های قبل داشته و تا حدودی روند گذشته را دنبال می کند. نکته ای که در این بخش مورد توجه می باشد از قام درآمدهای مالیاتی و مقایسه آن با عملکرد مورد انتظار سال ۱۳۷۹ و ارقام قطعی سال ۱۳۷۸ است.

جدول شماره ۱ در پایین ارقام مالیات های عمده را برای سال های ۱۳۷۸، ۱۳۷۷، ۱۳۷۶ و به صورت قطعی، سال ۱۳۷۹ به دو صورت برآورد قطعی (بر اساس عملکرد ۸ ماهه) و لایحه و بالاخره ارقام لایحه ۱۳۸۰ را نشان می دهد.

(میلیارد ریال)

جدول ۱- مقایسه ارقام عمده مالیات ها

لایحه ۱۳۸۰	برآورد عملکرد ۱۳۷۹	لایحه ۱۳۷۹	قطعی ۱۳۷۸	قطعی ۱۳۷۷	قطعی ۱۳۷۶	
۴۴۱۸۹/۴	۳۳۲۳۸/۴	۳۳۸۲۸/۰	۲۵۹۶۹/۲	۱۸۷۷۴/۶	۱۷۴,۵/۱	کل مالیات
۱۵۵۸۵/۹	۱۱۷۱۰/۸	۱۲۸۷۵	۱۰۱۰۰/۲	۷۹۶/۲	۵۲۶۱/۴	مالیات بر شرکت ها
۵۰۵۰/۵	۳۴۰۹/۳	۳۴۴۴/۳۴	۲۴۹۴/۲	۱۷۱/۴۴	۶۰۸/۸	مالیات بر دستمزدها و حقوق
۱۰۸۴۵/۵	۷۳۵۷/۸	۶۸۵۹/۷	۵۸۰۵/۱	۴۴۳۱/۸	۴۲۸۹/۲	مالیات بر واردات
۵۹۴۲/۱	۵۸۵۴/۵	۵۱۴۱/۲	۳۴۶۲/۹	۱۵۸۳	۲۰۰۲/۴	مالیات بر مصرف

مقایسه دو ستون پنجم و ششم از سمت راست که ارقام لایحه ۱۳۷۹ و پیش گویی عملکرد همان سال را بر اساس عملکرد ۸ ماهه اول سال نشان می دهند، به طور کلی شاهد

نزدیک بودن ارقام هستند، به عبارت دیگر به نظر می‌رسد که با اختلاف‌هایی انتظار می‌رود که عملکرد مالیاتی سال ۱۳۷۹ به ارقام لایحه همان سال نزدیک باشد. هرچند بین رقم کل درآمد مالیاتی در لایحه (۳۳۸۲۸ میلیارد ریال) و برآورد عملکرد (۳۳۲۳۸/۴ میلیارد ریال) حدود ۵۸۹/۶ میلیارد ریال کسری وجود دارد ولی به هر حال این تفاوت بیش‌تر از ۱/۷ درصد از درآمد مالیاتی منظور شده در لایحه نیست. برآورد عملکرد سال ۱۳۷۹ درآمد مالیاتی حدود ۲۸ درصد بیش‌تر از رقم قطعی سال ۱۳۷۸ است که با در نظر گرفتن نرخ تورم بیش‌تر از ۲۰ درصد برای سال ۱۳۷۹ کم‌تر از ۸ درصد افزایش واقعی دارد.

کل درآمد مالیاتی در لایحه ۱۳۸۰ نسبت به برآورد عملکرد سال ۱۳۷۹ حدود ۳۳ درصد افزایش نشان می‌دهد این افزایش نسبت به تغییرات برآورد عملکرد سال ۱۳۷۹ نسبت به قطعی سال ۱۳۷۸ بیش‌تر از ۵ درصد فزونی دارد و نسبت به نرخ تورم حدوداً ۱۶ درصد برای سال ۱۳۸۰ افزایش قابل توجه درآمد مالیاتی باید انتظار گردد. به عبارت دیگر براساس رقم لایحه ۱۳۸۰ درآمد مالیاتی واقعی باید افزایشی بیش‌تر از ۱۶ درصد داشته باشد. با توجه به شرایط موجود اقتصادی چنین افزایشی در درآمدهای واقعی مالیات به سادگی صورت نخواهد گرفت.

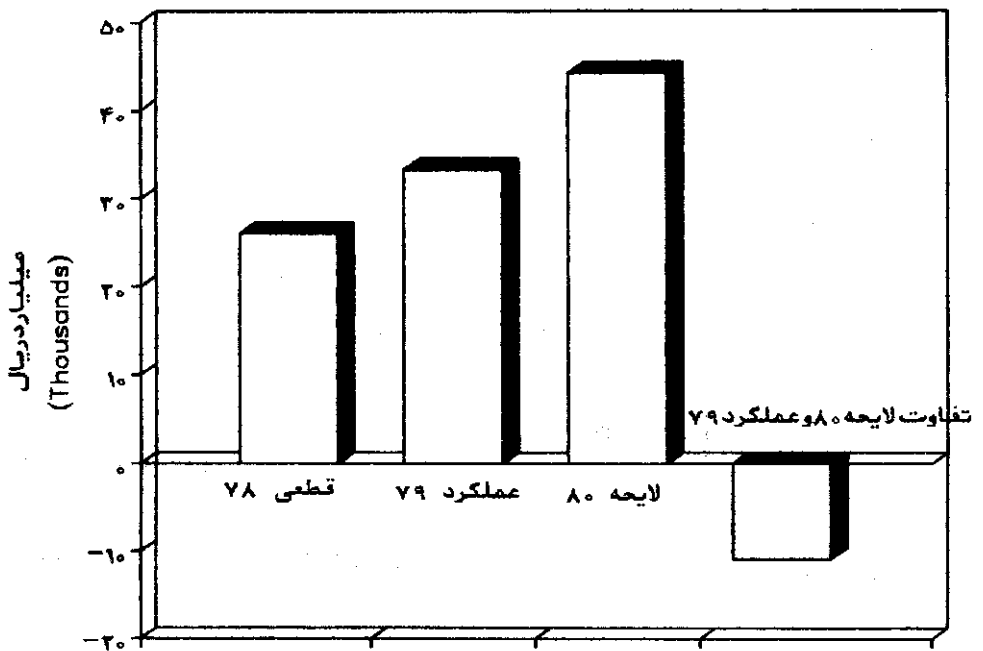
در ترکیب درآمدهای مالیاتی در لایحه بودجه سال ۱۳۸۰ بیش‌تری افزایش نسبت به برآورد عملکرد سال ۱۳۷۹ مربوط به درآمد مالیاتی از دستمزد و حقوق است که ۴۸ درصد می‌باشد. با توجه به این که انتظار یک افزایش جهشی در سطح اشتغال برای سال ۱۳۸۰ نمی‌رود و افزایش اسمی دستمزد و حقوق نیز بعید است بیش‌تر از نرخ تورم باشد، چنین افزایشی به نظر خارج از دسترس می‌باشد. در مقابل افزایش در درآمد مالیات بر مصرف در لایحه بودجه ۱۳۸۰ نسبت به برآورد عملکرد ۱۳۷۹ که حدود ۱/۴ درصد است به نظر کاملاً قابل دسترسی و بسیار کم‌تر از نرخ تورم است.

درآمد مالیات بر شرکت‌ها از لایحه بودجه ۱۳۸۰ رقمی حدود ۱۵۵۸۵/۹ میلیارد ریال است که نسبت به رقم برآورد عملکرد ۱۳۷۹ (۱۱۷۱۰/۸ میلیارد ریال) افزایش ۳۳ درصد را نشان می‌دهد. از سوی دیگر برآورد عملکرد این مالیات برای سال ۱۳۷۹ حدود ۱۰ درصد از رقم لایحه ۱۳۷۹ کم‌تر است. در نتیجه بدون افزایش فشار به بخش شرکت‌ها جمع‌آوری این

درآمد مالیاتی نمی‌تواند به سادگی صورت پذیرد. مشکل تحقق درآمد مالیات بر واردات از دو جهت بیش‌تر است، نخست این که افزایش حدود ۴۷/۴ درصد در درآمد مالیات بر واردات سال ۱۳۸۰ نسبت به برآورد عملکرد ۱۳۷۹ مشاهده می‌شود و دیگر این که برای حصول چنین درآمدی نیاز به تغییرات سیاست‌های وارداتی مطرح می‌شود که مشوق افزایش واردات به وسیله واردکنندگان باشد.

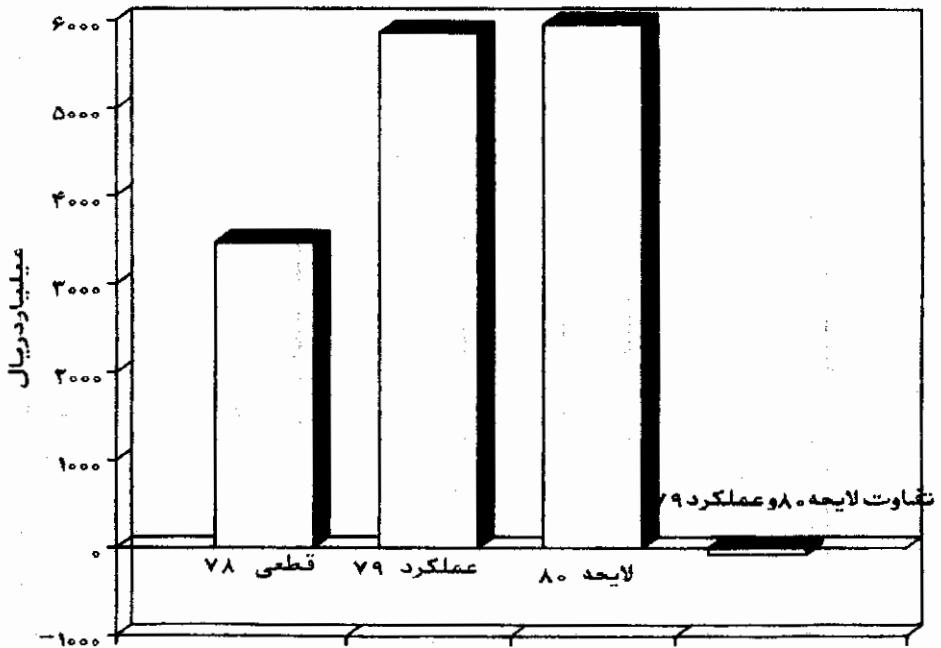
نمودار شماره ۱ مقایسه بین رقم قطعی سال ۱۳۷۸، برآورد عملکرد ۱۳۷۹ و لایحه سال ۱۳۸۰ را نشان داده و آخرین ستون مقدار تفاوت بین لایحه ۱۳۸۰ و برآورد عملکرد ۱۳۷۹ را ترسیم کرده است. نمودارهای شماره ۲، ۳ و ۴ مقایسه مشابهی را برای مالیات بر مصرف، مالیات به شرکت‌ها و مالیات بر واردات تصویر می‌کنند.

کل درآمدهای مالیاتی

نمودار ۱-

بررسی عالیات بر مصرف

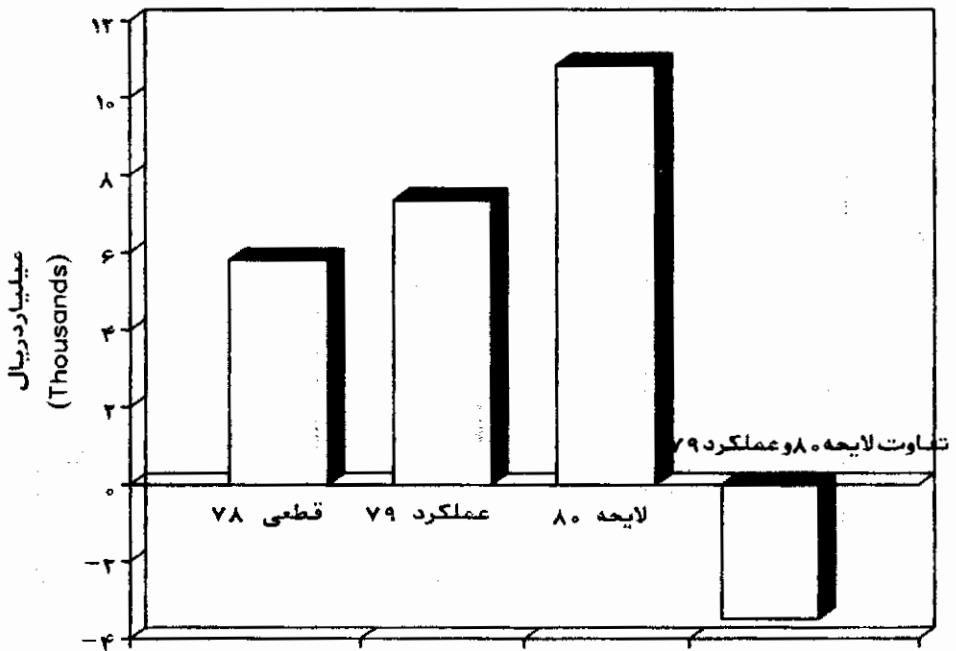
نمودار ۲-

بررسی عالیات بر شرکتها

نمودار ۳-

بررسی عالیات بر واردات

نمودار ۴-